

Lätt om odling

Nr 25 • Rådjur och gnagare

Många fritidsodlare har problem med rådjur, harar och sorkar som äter upp och förstör växter i trädgården. Det finns emellertid växter som djuren mindre gärna tycks äta, och som följaktligen kan vara aktuella vid nyplantering. Olika avskräckningsmetoder kan också skydda växter som löper risk att ätas upp.

Det är dock svårt att komma med några generella råd till alla dem som har besvär med rådjur och gnagare, eftersom det tyvärr inte finns någon växt eller metod som **garanterar** att angrepp uteblir.

Växter som blir avätta på en tomt kan sålunda bli lämnade ifred hos grannen, och skrämselknep hos en odlare fungerar kanske inte alls hos andra.

Om det finns många djur och tillgången på föda är dålig äter de i stort sett allt.

Förhoppningsvis hittar du ändå här bland förslagen något växt eller metod som kan hjälpa just dig!

Kryddor inget för rådjursgom

Man hör ofta talas om att rådjur inte skulle äta giftiga växter, men enligt uppgift ingår sådana i deras föda, t ex idegran, vildkaprifol och järnek. Krydddoftande och aromatiska växter som t ex lavendel, nepeta, salvia, malört, dragon, isop, sten-

kyndel, temynta och åbrodd tycks däremot ofta lämnas ifred. (Av utrymmesskäl nämns inte kryddväxterna i rådjursväxtlistan).

Många skrämselknep tappar sin effekt. Kryddväxter tycks dock inte falla djuren i smaken.

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org

Växtförslag

Följande växter är sådana som rådjur och/eller hare **inte** så gärna tycks äta.

träd och buskar

al
aronia
berberis
bergbambu
daggvide
fläder (äkt och druv)
gullregn
häggmispel
kaprifol
korallkornell
magnolia
måbär
olvon
oxbär
paradisbuske
rosenhallon
rönnsamak
sibirisk ärtbuske
snöbär
spirea
svarta vinbär
syren
syrenhortensia
tibast
try
ölandstok

perenner och lökar

brudslöja
dagdkåpa
daglilja
elefantgräs
fingerborgsblomma
gentiana
hasselört
höstöga
julros
kejsarkrona
klosterlilja (snöklöcka)

krokus (gula)
kungslilja
kungsljus
kungsängslilja
Mose brinnande buske
ormrot
pion
plymspirea
prydnadslök
påsk-, pingstliljor
rams
smörboll
snödroppe
sockblomma
stormhatt
tidlösa
treblad
törel
vallmo
vintergäck
vivor

Fläkskador

När rådjuren markerar revir eller fejar sina horn åstadkommer de lätt skador på vedartade växter. Buskar och träd som inte uppskattas som föda kan därmed ändå bli förstörda på grund av att de skavs sönder. Perenner och bambu lämnas ifred för rådjurens skrubbande.

Sork

Till besvärliga smågnagare hör vatten- och åkersork. Vissa år uppträder de i stort antal, skyddade i de underjordiska gångar och den yppiga gräsvegetationen där de lever. Nedan ges förslag på växter som sorkarna mindre gärna tycks äta.

träd och buskar

gran
klätterhortensia
rosor (gammaldags buskrosor,

nyponrosor)
schersmin
spirea
syren
syrenbuddleja (fjärilsbuske)

perenner och lökar

akleja
citronmeliss
fingerborgsblomma
kejsarkrona
kungsljus
libbsticka
liljekonvalj
löjtnantshjärta
malört
praktlysing
prästkraze
påsk-, pingstliljor
solbrud
timjan
vallmo

Urin och tejp som skrämselknep. Urin • är också gödslande – det kan bli (för) mycket kväve!

Skydda växterna

Om du behöver ta till åtgärder för att förhindra skadegörelse, välj i första hand miljövänliga metoder.

De flesta förfaringssätt håller djuren borta bara under en kortare period. Med tiden vänjer de sig och det är därför viktigt att **ofta byta** mellan flera olika typer av avskräckande medel.

rådjur och hare

- Täck över eller linda in växterna med **hönsnät/fiberduk**.
- Linda **gnagskydd** runt stammar (tas bort sommartid).
- Fäst dubbelvikt **vit tejp** eller liknande som vimplar i topp- och sideskott.
- Bind fast avskurna **kvistar av hägg, fläder, lavendel och svarta vinbär** vid stam och krona på träd och buskar.
- Sätt upp **elstängsel**. Mot rådjur: 2–3 trådar upp till 170 cm höjd. Mot hare: på 10 och 20 cm höjd ovan markytan. Låt strömmen vara på dygnet runt första tiden, därefter räcker det att sätta på den då och då.
- Skär ut **vita "rådjursbakar"** av t ex frigolit och fäst på pinnar.
- Lägg ut otvättad **fårull** i sjok över växterna.
- Blanda 1 kg **blodmjöl** med 10 l vatten och tillsätt 1,5 dl **ammoniak**. Doppa oasiskuber i "soppan" och sätt dem på käppar intill växterna. Doppa på nytt var fjortonde dag.

Vattna med **vitlöksvatten** ett par gånger under sommaren. Meningen är att vitlökssmaken ska

tas upp av växten och göra skott och bark osmakliga, inte bara "parfymeras" för en kort tid.

- Använd något av de **viltskyddsmedel** som finns i handeln.
- Håll ut **människourin** över växterna.
- Strö ut **cayennepeppar** över växterna.
- Montera en elektronisk **ljudegenerator** (Topo Stop) eller en **ljusdetektor** vid huset.

sork

- Gör trädgården **ogästvänlig**. Spara inte skräp- och gräshögar. Klipp högt gräs runt tomten och stör sorken med jordbearbetning där så är möjligt. Packa snön runt buskar och träd under vintern.
- Linda **gnagskydd** runt stammar, även 5–10 cm ner i jorden.
- Vid nyplantering: klä in rötterna med **finmaskigt nät** (högst 9 mm maskor) i förebyggande syfte.
- Gräv ner **fällor** i gångarna och täck med grästovor. Om fällan skall betas, använd t ex morotsbiter.
- Lägg **färs** **småfisk** i sorkgångarna täck över och platta till.
- Vattna ut det luktavskräckande medlet **Bio-Stop**.
- Plantera ut s k **sorklökar** med avskräckande doft.
- **Plantera** blomsterlökar i sand.

- Sätt ner en elektronisk **sorkskrämma** eller **ljudegenerator** ("Mole Stop") i jorden.

Ge inte upp!

Den odlare som nödgas ta till de ovan föreslagna metoderna tycker sig kanske snart få en trädgård som inte är så rolig att vistas i.

Att istället plantera växter som djuren inte äter är ett sätt att närma sig rådjursproblematiken från ett annat håll.

Fungerar det kan du fortfarande ha en trädgård där växternas doft och färg inte döljs av kletiga illaluktande medel eller fladdrande fiberduk. En trädgård där det förhoppningsvis går att leva i någorlunda samexistens med djuren i naturen.

De föreslagna växterna kan bilda utgångspunkt för en växtlista som säkert blir längre med hjälp av dina och andras iakttagelser över växter som lämnas ifred!

*Källa: Fakta Trädgård/Fritid
Nr 25, SLU Info, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala*

Text: Eva Wirén

Bild: Han Veltman

En samproduktion mellan Koloniträdgårdsförbundet och Riksförbundet Svensk Trädgård.

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org